

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ ตำบลปลายพระยา
อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่

**The Approach to Development of Cultural Tourism in the Area of Plai
Phraya Sub-district in Plai Phraya District of Krabi Province**

อภิษฐา บุญยัง,

ห้าวหาญ ทวีแสง และ อุทิศ สังขรัตน์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Apisaya Boonyoung,

Howhan Thaveeseng and Utit Sangkarat

Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University

Corresponding Author, E-mail: apichaya.matmee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 34 คน ประกอบไปด้วย 4 กลุ่ม คือ 1) ฝ่ายบริหารของภาครัฐที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ตำบล 2 คน 2) ตัวแทนชุมชนอย่างเป็นทางการ 5 คน 3) ตัวแทนชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ 19 คน และ 4) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่ตำบลปลายพระยา และผู้ประกอบการด้านที่พัก 8 คน เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสำรวจ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตไม่มีส่วนร่วม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเลือกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตำบลปลายพระยา เพื่อร่วมให้ข้อเสนอแนะและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นของแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผลการวิจัยพบว่าศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลปลายพระยา มีเพียง 2 หมู่บ้านที่ปรากฏศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านปากน้ำ และหมู่ที่ 6 บ้านบางเหียน และแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลปลายพระยา พบว่ามี 5 ประการ 1) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเด็นการตระหนักรู้คุณค่าแหล่งท่องเที่ยว 2) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเด็นสภาพการเข้าถึง 3) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเด็นสิ่งอำนวยความสะดวก 4) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเด็นภูมิทัศน์สภาพแวดล้อม และ 5) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเด็นการรองรับนักท่องเที่ยว

* วันที่รับบทความ : 2 มีนาคม 2567; วันที่แก้ไขบทความ 9 มีนาคม 2567; วันที่ตอบรับบทความ : 10 มีนาคม 2567

Received: March 2 2024; Revised: March 9 2024; Accepted: March 10 2024

คำสำคัญ: ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม;
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

The objectives of this research were to 1) examine the potential of cultural tourist attractions in Plai Phraya Subdistrict, Plai Phraya District, Krabi Province; 2) propose a guideline for the development of cultural tourist attractions in Plai Phraya Subdistrict, Plai Phraya District, Krabi Province. The study is qualitative, with 34 key informants from four groups: 1) two from the subdistrict administrative organizations, 2) five official community representatives, 3) 19 nonformal community representatives, and 4) eight tourists and accommodation entrepreneurs. Data was collected from in-depth semi-structural individual interviews, surveys, and participative and non-participative observation. Key informants were selected from stakeholders in the Plai Phraya Subdistrict to provide suggestions and exchange ideas about cultural tourist attraction development.

The study found that regarding the potential for the development of cultural tourist attractions, only two villages had the potential for the development of cultural tourist attractions: Village No. 1 or Ban Pak Nam, and Village No. 6 or Ban Bang Hian. There were five guidelines for cultural attraction development in Plai Phraya Subdistrict: 1) the guideline based on value consciousness; 2) the guideline based on accessibility; 3) the guideline based on amenities; 4) the guideline based on environment; 5) the guideline based on tourist capacity.

Keywords: The potential of cultural attractions; The development of cultural attractions; Cultural tourism

บทนำ

ประเทศไทยมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นอยู่หลายประเภทในประเทศไทยเนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว ทั้งทะเล ภูเขา แม่น้ำ และสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการหรือการเลียนแบบธรรมชาติ รวมทั้งวิถีชีวิตของผู้ตามยุคสมัยได้ก่อให้เกิดประเภทของการท่องเที่ยวมากมายด้วยกัน อาทิ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงันทนาการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และยังมีการท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกนั่นคือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) หรือการท่องเที่ยว (เยี่ยมชม) ศิลปะ (Art Tourism) แบบเดิม ที่เป็นการท่องเที่ยวแบบตั้งรับ (Passive) ไปสู่การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างกระตือรือร้น (Active) ด้วยความมุ่งหมายว่าการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ผ่านประสบการณ์จริงจะมีส่วนในการเสริมสร้างศักยภาพในการเรียนรู้และสร้างสรรค์ของตนเองและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือหน้าที่การงานของตนเองเมื่อกลับไป (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ, 2556 : 26) แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาเรียนรู้ การสัมผัส และชื่นชมเอกลักษณ์ ความงดงามของมรดกทางวัฒนธรรม และศิลปะทุกแขนงที่มีคุณค่าของกลุ่มชนต่าง ๆ

ด้วยความเคารพ การท่องเที่ยวลักษณะนี้เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา การสร้างสรรค์ และความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม โดยให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว และสร้างรายได้เพื่อการบำรุงรักษาต้นทุนทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป (บุษบา สิทธิการ, 2557 : 45)

จังหวัดกระบี่ในด้านการท่องเที่ยวได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด ยุทธศาสตร์พัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดกระบี่ (พ.ศ. 2566 – 2570) มีพันธกิจเสริมสร้างศักยภาพเศรษฐกิจจังหวัด (ด้านการท่องเที่ยว ด้านการเกษตร ด้านโครงสร้างพื้นฐาน) อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชน อัตลักษณ์ ประเพณีท้องถิ่น เชื่อมโยงกับการสร้างอาชีพและรายได้ของท้องถิ่น พัฒนาโครงการสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสร้างความสะดวกสบายและยกระดับ มาตรฐานความเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับนานาชาติ (แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ.2566-2570, 2564 : 30) ยุทธศาสตร์ของเทศบาลตำบลปลายพระยาด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว มีกลยุทธ์ในยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลปลายพระยาการส่งเสริม สนับสนุน และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เชื่อมโยง กับการสร้างอาชีพ แหล่งเรียนรู้ และรายได้ของชุมชน มีการสร้างเสริมและพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการบริการ สร้างเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีสัมมาชีพและรายได้เสริม สร้างมูลค่า พัฒนา ผลิตภัณฑ์เกษตร และสร้างเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม สัมมาชีพ และสุขภาพ สร้างเมืองผ่านให้เป็นเมืองพัก (แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ.2566-2570, 2564 : 39)

ตำบลปลายพระยาเป็น 1 ใน 4 ตำบลของอำเภอปลายพระยา คือ ตำบลเขาเขน ตำบลเขาต่อ ตำบลคีรีวง และตำบลปลายพระยา ได้แบ่งเขตพื้นที่การปกครองออกเป็น 2 แบบ ปกครองโดยเทศบาลตำบลปลายพระยาและองค์การบริหารส่วนตำบลปลายพระยา ภายในตำบลปลายพระยามีหมู่บ้าน 14 หมู่บ้าน ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านภายในตำบลปลายพระยาซึ่งประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่1 บ้านปากน้ำ, หมู่ที่6 บ้านบางเหียน, หมู่ที่7 บ้านหาดถั่ว, หมู่ที่8 บ้านโคกเจียก และหมู่ที่10 บ้านทะเลหอย แต่ละพื้นที่มีการประกอบอาชีพรวมถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์ทางกายภาพที่แตกต่างกัน โดยนอกจากนี้บางพื้นที่ยังปรากฏองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกันจึงสามารถพัฒนาและส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนของพื้นที่ตำบลปลายพระยา เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการนำเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชน ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ สืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชน ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่
2. เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชน ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางการวิจัยแบบกรณีศึกษา เป็นการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (documents study) และการศึกษาจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ key informants** : สำหรับการได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่หมู่บ้านและมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนเอง อีกทั้งเป็นการสมัครใจในการให้ข้อมูลจำนวน 34 คน ประกอบด้วย 1) ฝ่ายบริหารของภาครัฐที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ตำบล 2 คน 2) ตัวแทนชุมชนอย่างเป็นทางการ 5 คน 3) ตัวแทนชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ 19 คน และ 4) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่ตำบลปลายพระยา และผู้ประกอบการด้านที่พัก 8 คน

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** : ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยเป็นคำถามปลายเปิดและความยืดหยุ่นขณะสัมภาษณ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกและกว้างกว่าและต้องทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อเป็นการโต้ตอบกันทั้งสองฝ่าย (Two-way communication) โดยให้ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นหรือข้อมูลที่น่าสนใจได้อย่างเต็มที่ ตลอดจนได้ทราบอย่างละเอียดอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ที่สุด จนทำให้ข้อมูลที่ไดมานั้นชัดเจนและสามารถนำไปวิเคราะห์ได้ โดยแบบสัมภาษณ์ได้มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงและจริยธรรมด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาความถูกต้องของคำถามและความเหมาะสมในภาษาที่ใช้

3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** : ผู้วิจัยมีวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของการวิจัย และเอกสารเกี่ยวกับบริบทพื้นที่ตำบลปลายพระยา แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพของการท่องเที่ยว

3.2) การสำรวจชุมชน (Community Survey) สังเกตสภาพแวดล้อมของชุมชน สภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ภูมิทัศน์ของชุมชน สภาพของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยรวม และจัดบันทึกรวบรวม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-

participant observation) เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับบริบทชุมชน ทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมอย่างชัดเจน

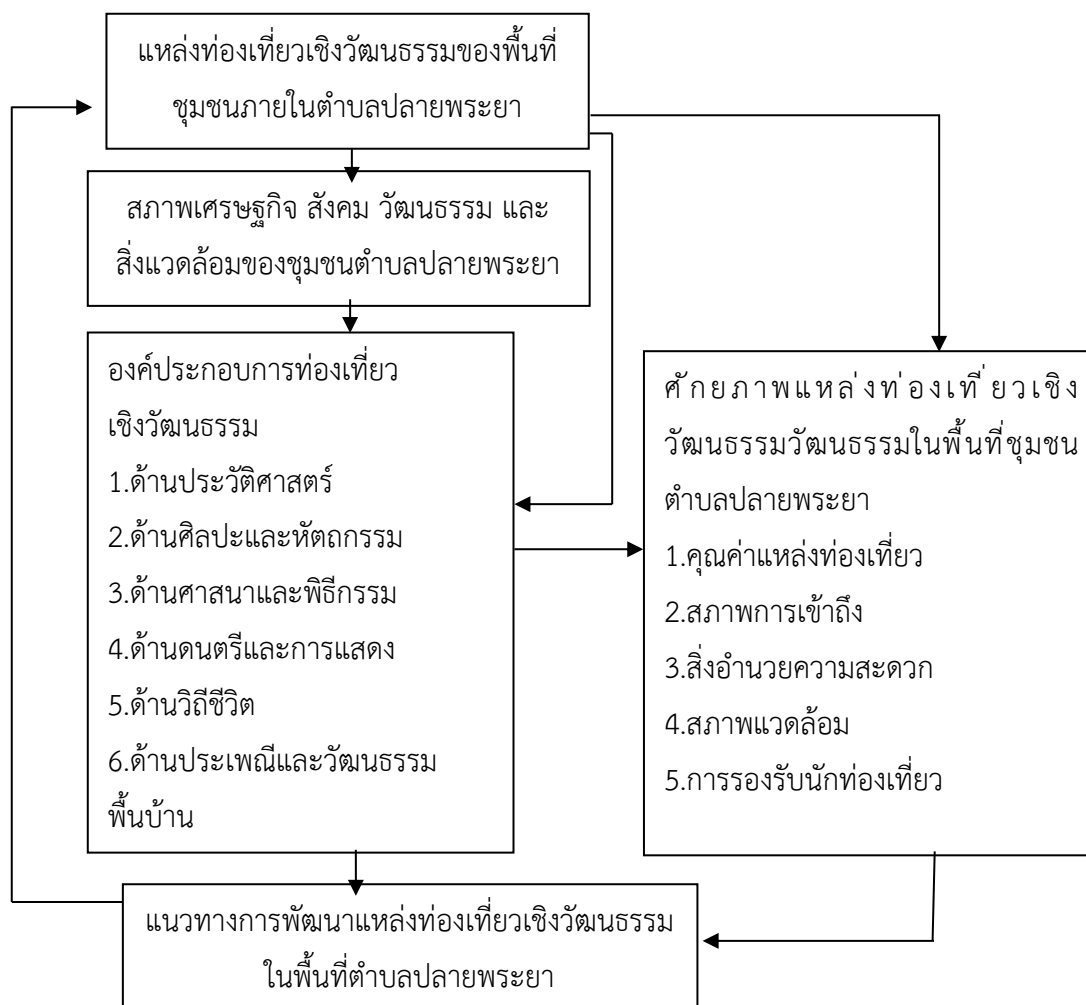
3.3) การจัดประชุมกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ หมู่ที่1 บ้านปากน้ำ, หมู่ที่6 บ้านบางเหียน, หมู่ที่7 บ้านหาดถั่ว, หมู่ที่8 บ้านโคกเจียก และหมู่ที่10 บ้านทะเลหอย ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่

3.4) การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกรายบุคคล (In-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จากฝ่ายบริหารของภาครัฐที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ตำบล รวมถึงตัวแทนชุมชนอย่างเป็นทางการ ตัวแทนชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่ตำบลปลายพระยา และผู้ประกอบการด้านที่พัก เพื่อให้ได้ข้อมูลอันเป็นความรู้เกี่ยวกับบริบทชุมชน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ทักษะคิด ความพึงพอใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน รวมถึงข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่มีต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล : ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยใช้แนวคิดแนวความคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล(In-depth interview) ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับสภาพวิถีชีวิตของชุมชน สภาพแวดล้อมบริบทของชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ตามขั้นตอนดังนี้ 1) กำหนดประเด็น โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สังเกต สำรวจชุมชน และข้อมูลจาก เอกสารที่รวบรวมแล้วมากำหนดประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2) จำแนกหมวดหมู่ โดยนำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่ที่ได้มาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างเพื่อจัดหมวดหมู่แล้วจึงนำมารวมกันเป็นหมวดหมู่ และ 3) การสร้างข้อสรุป ในส่วนของการตรวจสอบข้อมูล วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า 3 ด้าน ตรวจสอบด้านระยะเวลา ด้านบุคคล และด้านสถานที่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนตำบลปลายพระยาอำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่มีข้อค้นพบดังนี้

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่

จากข้อมูลด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในตำบลปลายพระยาที่ผ่านการวิเคราะห์ด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและผ่านการวิเคราะห์ร่วมกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งในพื้นที่ได้สะท้อนให้เห็นศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพียง 2 หมู่บ้านนั้น ได้แก่ หมู่ที่1 บ้านปากน้ำ และหมู่ที่6 บ้านบางเหียน

ผลการวิจัย พบว่า ภายในพื้นที่ชุมชนหมู่ที่1 บ้านปากน้ำปรากฏองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4 ประการ ได้แก่ 1)ด้านประวัติศาสตร์ 2)ด้านวิถีชีวิต 3)ด้านประเพณีและวัฒนธรรมพื้นบ้าน และ4)ด้านดนตรีและการแสดง นอกจากนี้ภายในพื้นที่ปรากฏศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4 ประการ ได้แก่ 1) **คุณค่าแหล่งท่องเที่ยว** เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงามผนวกกับความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ที่เป็นลักษณะเด่น แต่ขาดการอนุรักษ์และส่งต่อข้อมูลชุดความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ 2) **สภาพแวดล้อม** การทำระบบน้ำในการทำการเกษตรอย่างนาข้าว มีระบบน้ำที่ไหลเวียนจึงไม่เป็นปัญหาในเรื่องน้ำเน่าเสีย อีกทั้งยังมีจุดเด่นในเรื่องของวิถีชีวิตชาวบ้านที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาจึงมักเห็นวิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่และในจุดนี้เองชาวบ้านประกอบอาชีพทำนาจึงไม่มีปัญหาเรื่องมลพิษเรื่องควันในอากาศและไม่มีปัญหาในเรื่องมลพิษทางน้ำเนื่องจากเป็นนาข้าวที่ปราศจากสารเคมีตกค้าง และในพื้นที่มีความเป็นธรรมชาติจากทุ่งนา 3) **สิ่งอำนวยความสะดวก** เนื่องจากในพื้นที่มีที่พักแรมไว้รองรับท่องเที่ยวแต่มีในบางพื้นที่เท่านั้นและมีจำนวนที่น้อยต่อจำนวนนักท่องเที่ยว และมีร้านอาหารไว้รองรับนักท่องเที่ยวซึ่งมีจำนวนที่น้อยและมีตัวเลือกไม่หลากหลาย อีกทั้งยังปรากฏ 4) **สภาพการเข้าถึง** เนื่องจาก มีถนนที่สะดวกสบายต่อการขับขึ้นแต่เมื่อเข้าไปในชุมชนเป็นถนนสองเลนส์ค่อนข้างแคบ และมีมีรถสาธารณะในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ผลการวิจัย พบว่า หมู่ที่6 บ้านบางเหียน ผลการวิจัย พบว่า ภายในพื้นที่ชุมชนหมู่ที่ 6 บ้านบางเหียนปรากฏองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5 ประการ ได้แก่ 1) ด้านประเพณีและวัฒนธรรมพื้นบ้าน 2) ด้านวิถีชีวิต 3) ด้านศาสนาและพิธีกรรม 4) ด้านดนตรีและการแสดง และด้านศิลปะและหัตถกรรม นอกจากนี้ภายในพื้นที่ปรากฏศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5 ประการ ได้แก่

1) **คุณค่าแหล่งท่องเที่ยว** เนื่องจากในพื้นที่มีปรากฏให้เห็นจุดเด่นในเรื่องของความเป็นธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และมีวัดถ้ำปราสาทนาผาคริงภายในวัดมีอุโบสถรูปช้างหมอบซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่งดงามไม่เหมือนที่ใด แต่ในส่วนองประวัติศาสตร์ของพื้นที่ยังขาดการจดบันทึกและไม่เอกสารเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังขาดการส่งต่อชุดข้อมูลรวมถึงการเผยแพร่ชุดข้อมูลเพื่อในคนรุ่นหลังได้ทราบถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพื้นที่ 2) **สภาพการเข้าถึง** ถนนเดินทางค่อนข้างสะดวก มีป้ายบอกทางเป็นที่สังเกตได้ง่าย 3) **สิ่งอำนวยความสะดวก** ภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น วัดถ้ำปราสาทนาผาคริง มีห้องน้ำและที่จอดรถสามารถรองรับนักท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ อีกทั้งในพื้นที่ตำบลมีการจำหน่ายของที่ระลึก แต่ในพื้นที่ยังขาดที่พักไว้รองรับนักท่องเที่ยว 4) **สภาพแวดล้อม** มีพื้นที่อยู่ท่ามกลางธรรมชาติ ส่วนใหญ่ทำการเกษตรจึงไม่มีปัญหาในเรื่องมลพิษทางอากาศ 5) **การรองรับนักท่องเที่ยว** ทางพื้นที่มีข้อจำกัดในเรื่องที่พักบริการนักท่องเที่ยว และทางวัดถ้ำปราสาทนาผาคริงมีข้อจำกัดในการเยี่ยมชมถ้ำเนื่องจากบางช่วงฝนตกทำให้มีน้ำท่วมขังภายในถ้ำ และนอกจากนี้ผลกรวิจัยพบว่าภายในพื้นที่ 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 7 บ้านหาดถั่ว หมู่ที่ 8 บ้านโคกเจียก และหมู่ที่ 10 บ้านทะเลหอย จากการสำรวจพื้นที่ สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงโครงสร้างสะท้อนให้เห็นการขาดศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ปรากฏให้เห็นองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว เนื่องจากบางพื้นที่ไม่ได้มีที่พักหรือร้านอาหารไว้รองรับนักท่องเที่ยว รวมถึงไม่ได้มีระบบจัดการในเรื่องของการท่องเที่ยว จึงนำไปสู่การเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการส่งเสริมหรือสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในตำบลปลายพระยา

2. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่

ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลปลายพระยา จำนวน 5 ประการ ดังนี้

2.1) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเด็นการตระหนักรู้คุณค่าแหล่งท่องเที่ยว

ภายในพื้นที่ชุมชนควรมีการเผยแพร่ความรู้ให้กับเยาวชนให้ตระหนักรู้ สำนึกรักถิ่นบ้านเกิดให้มีความสำคัญกับชุมชนถึงประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าของชุมชน อนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ทั้งทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นและทรัพยากรทางธรรมชาติ อีกทั้งอนุรักษ์และหวงแหนวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ไม่ให้อุตสาหกรรมตามกระแสการเปลี่ยนแปลงโลกาภิวัตน์ และควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในตำบลจากเมืองผ่านให้กลายเป็นเมืองพัก เพื่อให้คนให้นักท่องเที่ยวเห็นถึงลักษณะเด่นของพื้นที่

2.2) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเด็นสภาพการเข้าถึง

ภายในพื้นที่ควรมีการส่งเสริมการจัดทำข้อมูลเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เลือกเดินทางมาท่องเที่ยวได้ทราบถึงลักษณะเส้นทางในหมู่บ้าน รวมถึงเส้นทางในภายในตำบล อีกทั้งควรมีการส่งเสริมในเรื่องของการเดินทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวด้วยรถสาธารณะ ส่งผลให้เป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรมีส่งเสริมให้มีศูนย์ประชาสัมพันธ์หรือส่งเสริมในการประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวผ่านทางออนไลน์ และเป็นการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้ผู้ประกอบการห้องพักร้านอาหารได้เกิดการกระตุ้นทางเศรษฐกิจ อีกทั้งควรจัดให้มีการส่งเสริมและสร้างการโปรโมทผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อให้บุคคลที่สนใจเข้าถึงข้อมูลข่าวสารชุมชนได้

2.3) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเด็นสิ่งอำนวยความสะดวก

ภายในพื้นที่ควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล (Tourism for all) เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัย ทุกสภาพร่างกาย รวมถึงศาสนาอื่น ๆ สามารถเข้าถึงการบริการของตำบลได้ อีกทั้งควรมีการจัดทำแผนข้อมูลสำคัญในประเด็นสถานการณ์การบริการและหน่วยงานสำคัญให้แก่นักท่องเที่ยวและคนในตำบล นอกจากนี้ควรมีการบริการห้องพัก รวมถึงร้านอาหารในพื้นที่ให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

2.4) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเด็นภูมิทัศน์สภาพแวดล้อม

ภายในพื้นที่ควรมีการส่งเสริมให้สร้างการตระหนักรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของชุมชน ความเข้าใจกับชุมชนในเรื่องของผลกระทบต่อระบบนิเวศในพื้นที่เพื่อป้องกันและรักษาระบบนิเวศในพื้นที่ อีกทั้งควรมีการจัดให้มีผู้นำท้องถิ่นของตำบลปลายพระยา ผู้นำชุมชนผู้ประกอบการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการจัดการภูมิทัศน์ของชุมชนตนเองและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนของตนเองเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบจากแก่คนที่เดินทางมาท่องเที่ยว และเพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวมายังพื้นที่

2.5) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเด็นการรองรับนักท่องเที่ยว

ภายในพื้นที่ควรมีการจัดตั้งศูนย์รองรับและศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้มีการกำหนดขอบเขตของพื้นที่ให้ชัดเจนเพื่อควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สร้างความรู้และความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับบริบทของพื้นที่เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเรื่องความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว

รวมถึงควรมีการจัดให้มี (Bubble Zone) ซึ่งเป็นการสร้างเขตพื้นที่เล็กๆไว้เพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยไม่ต้องกังวลเรื่องเสียงที่จะรบกวนผู้อื่น

อภิปรายผลการวิจัย

โดยผู้วิจัยโดยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดในการนำเสนอต่อไปนี้

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ โดยศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชน นั้นมีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สะดวก ความปลอดภัย สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลปลายพระยามีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของพงศ์กฤต นันทนากรณ์ (2564 : 168) ศึกษา ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี กรณีศึกษา วัดขนอนหนังใหญ่ พบว่า ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสถานที่พักผ่อน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ในภาพรวม ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับ มากที่สุด แต่ควรมีการจัดเตรียมสถานที่ในการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจถึง ศิลปวัฒนธรรมของวัดขนอนหนังใหญ่ได้มากยิ่งขึ้นเพื่อที่จะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ใน การเดินทางมาท่องเที่ยวให้กับบุคคลใกล้ชิดได้ และควรที่จะมีการวางแผนระยะตามจุดต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังวัดขนอนหนังใหญ่ เช่นเดียวกับ ธนากร ทองธรรมศิริ, โอชัยญา บัวธรรม (2564 : 21) ศึกษาแนวทางสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสัมผัสประสบการณ์ท้องถิ่นในเขตพื้นที่ เมืองเก่าบุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่เมืองเก่าบุรีรัมย์เป็นเมืองเก่ามีศักยภาพของพื้นที่ตรงตามองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว 5 ประการ ได้แก่ มีสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) การเดินทางสะดวก (Accessibility) มีบริการที่พัก (Accommodation) มีกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) และสิ่งอำนวยความสะดวก (Destination Amenities) ศักยภาพของเขตพื้นที่ เมืองเก่าบุรีรัมย์ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ได้แก่การประชาสัมพันธ์ ถึงสถานที่ภายในชุมชน

2. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ พบแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลปลายพระยาด้วยกัน 5 ประการ ดังนี้ 1) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเด็นการตระหนักรู้คุณค่าแหล่งท่องเที่ยว 2) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเด็นสภาพการเข้าถึง 3) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเด็นสิ่งอำนวยความสะดวก 4) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเด็นภูมิทัศน์สภาพแวดล้อม 5) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน

ประเด็นการรองรับนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในตำบลปลายพระยา สอดคล้องกับ กมลพิพัฒน์ ชนะสิทธิ์ และนรินทร์ สังข์รักษา (2561 : 163) ศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความเข้าใจและมีความพร้อมในการจัดการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเนื่องทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเน้นไตรภาคี คือ ภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่น คำนึงถึงอัตลักษณ์ของชุมชน รวมถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแต่ก็ยังมีความต้องการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จและดำรงอยู่ต่อไปได้ในอนาคต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร์, โอชญญา บัวธรรม, และชัชชญา ยอดสุวรรณ (2559 : 235) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ควรจัดระบบคมนาคมและการสัญจรให้ชัดเจนพร้อมกับทำป้ายบอกทางให้ถูกต้องและติดตั้งเป็นระยะ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรจัดให้มีบริการที่ครอบคลุมและทั่วถึง ด้านความปลอดภัย ควรจัดระบบรักษาความปลอดภัยในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว และด้านความสามารถในการรองรับของพื้นที่ควรทำการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งเพื่อให้ง่ายต่อการบริหารจัดการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวและยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับ อร์ไท ครุฑเวโซ, สุภัตรา สังข์ทองและวรพจน์ ตรีสุข (2561 : 163) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมชุมชนชาวเลบ้านแหลมตึกแก จังหวัดภูเก็ต พบว่าแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมของหมู่บ้านชาวเลแหลมตึกแก จังหวัดภูเก็ต เน้นการพัฒนาและการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมโดยเน้นการประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการ บริหารจัดการทุกกระบวนการ การส่งเสริมข้อมูลด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการสนับสนุนส่งเสริมภารกิจโดยดำเนินการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดความยั่งยืน

2. ควรมีสนับสนุนส่งเสริมการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมภาครัฐ เอกชน และองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดึงดูดนักลงทุนหรือผู้ประกอบการ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานควรนำฐานข้อมูลศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวมาจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยการบูรณาการงานร่วมกันขององค์กรภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ วิเคราะห์ปัญหาจัดการวางแผน และร่วมกันรับผลประโยชน์จากการดำเนินงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นธรรมแก่ประชาชน

2. หน่วยงานสามารถนำฐานข้อมูลการวิจัยแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมาจัดทำแผนปฏิบัติการ เพื่อดำเนินการจัดทำโครงการนำเสนอต่อแผนการขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับจังหวัดสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งถัดไป

การศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ พบว่าในพื้นที่ทั้ง 5 หมู่บ้านมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ควรมีการศึกษาและเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณกับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เลือกเดินทางมาท่องเที่ยวที่ตำบลปลายพระยาซึ่งเป็นข้อมูลแลกเปลี่ยนที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในตำบลปลายพระยา

เอกสารอ้างอิง

- กมลพิพัฒน์ ชนะสิทธิ์ และนรินทร์ สังข์รักษา. (2561). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำคลองแดน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*. 12 (28), 163-176.
- งานวิเคราะห์นโยบายและแผนสำนักปลัด. (2564). *แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ.2566-2570*. (ครั้งที่1). ม.ป.ท: ม.ป.พ.
- บุษบา สิทธิการ. (2557). *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ*. (ครั้งที่1). เชียงใหม่: บริษัทสันติภาพ แพ็คพรีนธ์ จำกัด.
- ธนากร ทองธรรมสิริ และ โอชัยญา บัวธรรม. (2564). แนวทางสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสัมผัสประสบการณ์ท้องถิ่นในเขตพื้นที่ เมืองเก่าบุรีรัมย์ อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*. 3 (1), 21-34.
- พงศ์กฤต นันทนากรณ์. (2564). การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรีกรณีศึกษาวัดขนอนหนังใหญ่. *วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ*. 4.(1), 168-181.
- ศิรินันท์ พงษ์นรินทร์, โอชัยญา บัวธรรม และ ชัชชญา ยอดสุวรรณ. (2559). แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตการศึกษากิจการมข*. 9 (1), 234-259.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ. (2556). *การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์*. (ครั้งที่1). กรุงเทพมหานคร: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).
- อรไท ครุฑเวช, สุภัทรา สังข์ทอง และ วรพจน์ ตรีสุข. (2561). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมชุมชนชาวเลบ้านแหลมตึกแก จังหวัดภูเก็ต. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธนบุรี*. 14 (3), 63-74.